

מנחות צב

משה שווערד

1. ספר איזהו מקומן

כָּל קִרְבָּנוֹת הַצִּבּוֹר אֵין בְּהֵן סְמִיכָה -
הַמֵּאִירִי בְּתַעֲנִית פִּי־ד כְּתַב דְּלַכְךָ הוֹצֵרְכוּ
מַעֲמֻדוֹת בְּקִרְבָּנוֹת צִיבּוֹר, לְפִי שֶׁבְּקִרְבָּנוֹת
יַחֲדֵי יֵשׁ סְמִיכַת הַבְּעָלִים אוֹ וִידוּי, וּבְקִרְבָּנוֹת
צִיבּוֹר שֶׁאֵין סְמִיכָה, הוֹצֵרְכוּ שִׁיעֲמָדוֹ שֶׁם
זִקְנִים לְשֵׁם כָּל הַצִּיבּוֹר, שְׁשִׁלּוּחַו שֶׁל אָדָם
כְּמוֹתוֹ. (כְּנֶסֶת הַרְאֵשׁוֹנִים).

2. ספר איזהו מקומן

סְמִיכוֹת בְּצִיבּוֹר הֵן, אֲלֵא דְשָׁנִים מֵהֵן בְּלִבְד
הֵן סְמִיכוֹת גְּמוּרוֹת בְּבַעֲלִים, וְדִשְׁעִיר
הַמִּשְׁתַּלַּח אֵינּוּ בְּבַעֲלִים - עִי רִשִׁי סוֹף ע"ב.
וְע"ע יד דוד. קַרְבָּן קִרְבָּנוֹת הַצִּבּוֹר.

ר"ש אומר אף שעיר עבודת כוכבים -
הא דנקט בלשונו 'אף' משום דס"ל ג'

3. ספר איזהו מקומן

כָּל קִרְבָּנוֹת הַיַּחֲדֵי טַעוֹנִין סְמִיכָה:

קִרְבֵּן אֲשֶׁם הָאֵם טַעוֹן סְמִיכָה:

רִשִׁי בְּנֵדָה רִישׁ ע: נִקְט בְּפִשִּׁטוֹת שֶׁאֵין בּוֹ
סְמִיכָה וְצִיִּין לְדַהֲכָא, וְכֵן נִקְטוּ תוֹסֵי
בְּקִידוּשֵׁין נַה: ד"ה וְדִילְמָא [וּמִשְׁמַעוֹת
דְּכַרְיָהִם דְּבַכַל אֲשֶׁם דִּינָא הִכִּי וְלֹא רַק בְּאֲשֶׁם
מְצוּרַע], אַךְ תוֹסֵי בְּנֵדָה שֶׁם הִשִּׁיגוּ עַל רִשִׁי
דְּאֲדַרְבָּה מִשְׁנַתִּינוּ לֹא מִמַּעֲטָת אֲלֵא בְּכוֹר
מַעֲשֵׁר וּפְסַח וְלֹא אֲשֶׁם, וְאֲדַרְבָּה בּוֹבְחִים לֵג.
פְּלִיגִי אִם סוּמְךָ מְדַאֲוִרִיתָא אוֹ מְדַרְבַּנְךָ אֲבַל
לְכוּ"ע יֵשׁ סְמִיכָה. וְהַרְשִׁ"ש בְּנֵדָה שֶׁם הָעִיר
עַל הַרְשִׁ"י מִגַּמ' עֲרוּכָה בּוֹבְחִים יֵא. דִּישׁ בּוֹ
סְמִיכָה.

4. ספר איזהו מקומן

וְהַיּוֹרֵשׁ סוּמְךָ זִמְבִּיא נְסָכִים:

א] גֵּדֵר חַיִּיב הַבֵּאת נְסָכִים דִּיּוֹרֵשׁ בְּקִרְבֵּן
אֲבִיו:

הַתּוֹי"ט כְּתַב דְּמִבִּיא נְסָכִים שִׁירֵשׁ מֵאֲבִיו,
וּבְאֹר גְּדוֹל כְּמִשְׁנִיּוֹת שֶׁם הָאֵרִיךְ לְחַלּוֹק
דְּאִפִּילוֹ לֹא יִרֵשׁ יִבִּיא מִשְׁלוֹ דְּהוּא נִחְשָׁב
הַבְּעָלִים וְהוּי קִרְבָּנוֹ. [וְכֵן דַּעַת הַחֲזו"א (זְמַיִם
6. ס.), וְהַטַּעַם דְּנִחְשָׁב הַיּוֹרֵשׁ כְּבַעֲלִים וְיִכּוֹל
אֵף לְהַמִּיר מִבּוֹאֵר בּוֹבְחִים ו. לְפִי דִישׁ לוֹ בְּהֵן
כְּפָרָה מְקוּפִיא.

וכע"ז כתב המקדש דוד (י. ג.) דהיורש מביא
נסכים משלו, אבל מטעם אחר דהיורש לא
גרע מהמוצא בהמת קרבן שצריך להביא
נסכיה כדאיתא בשקלים פ"ז. וע"ע נתיבות
הקודש, וחזון יחזקאל (מוספמא י. ג. ד"ה
היורש).

5. ספר מקדש דוד - קדשים - סימן כד

1) לאחר עבודות שבפנים היה מתודה על שער המשתלח וסומך שתי ידיו עליו ומתודה כו' ומסרו למי שהיה מוליכו והנה בסמיכה זו יש לעיין מה טיבה אם היא רק צורך הוידוי דאין וידוי בלא סמיכה וכמ"ש לעיל (סק"ב) או די"ל דין סמיכה ממש והנה במנחות (צ"ב). אמרינן דלר"י בכלל הנך ב' סמיכות בציבור הוא ג"כ סמיכת שער המשתלח ומקשינן הא בעינן סמיכה בבעלים ואמרינן דלר"י אף בזה אהרן ובניו מתכפרים בו ע"ש ומוכח דהוי סמיכה גמורה דאי הוי רק צורך הוידוי למה בעינן בעלים ויש לעיין הא בסמיכה בעינן תכף לסמיכה שחיטה והכא ל"ש זה וצ"ל דבמקום דליכא שחיטה כלל שייך סמיכה בלא שחיטה עוד אפשר לומר דדחייתו לצוק זהו שחיטתו כדאמרינן ביומא (ס"ד ע"א) לענין אותו ואת בנו ולפ"ו בעינן שתכף אחר הוידוי ישלחו וכדקתני במתני' (ס"ו). בא לו אצל שער המשתלח סמך ב' ידיו עליו ומתודה כו' מסרו למי שהיה מוליכו כו' דתכף שאחר שהתודה מסרו לשילוח ואע"ג דהדחיה לצוק היה אח"כ מ"מ צריך לעשות התכיפות כמה דאפשר ולשלחו תיכף וזהו התכף שלו:

ואם הוידוי מעכב פלוגתא דר"י ור"ש (מ' ע"ב) דלר"י אינו זקוק ליעמד חי אלא עד שעת מתן דמים של חברו אבל אם מת קודם וידוי אין הוידוי מעכב ולר"ש הוידוי מעכב ונראה דר"ש לטעמיה אזיל דס"ל בשבועות (ב). דהוידוי של שער המשתלח מכפר כפרה בפ"ע דאמר כשם שוידוי שער המשתלח מכפר על ישראל בשאר עבירות כן וידוי הפר מכפר על הכהנים ולר"י וידוי אינו מעכב ע"כ ס"ל דעמידתו של שער המשתלח בשעת מתן דמיו של הפנימי זהו מכפר על שאר עבירות מיהו אפשר דאף ר"י מודה דכפרה של שער המשתלח הוא ע"י הוידוי שלו דכפרה בכדי לא אשכחן ומ"מ ס"ל דאם מת המשתלח קודם וידוי א"צ להביא אחר אע"ג שמחוסר כפרה דאין קרבנות של יוה"כ באין בשביל כפרה רק הם חובת היום אלא שגם מכפרים וכיון דבשביל עבודת היום אינו זקוק ליעמד חי רק עד שעת מתן דמיו של זה אם מת קודם א"צ להביא אחר אע"ג דמחוסר כפרה:

6. שפת אמת מסכת מנחות דף צב עמוד ב

בגמ' ר"ש אמר החי טעון סמיכה באהרן ואין שעירי ע"ז טעונים סמיכה באהרן לכאורה קשה למה לי קרא מהכ"ת נימא דסמיכות שעירי ע"ז באהרן וי"ל דלאפוקי דלא נמעט מהפר דפר טעון סמיכה בזקנים ואין שעירי ע"ז בזקנים רק באהרן להכי כ' החי וצ"ע באמת מה דריש ר"ש מהפר:

7. ספר איזהו מקומן

גירסא בעלמא - לשני פירושי הרש"י שלמעלה נראה הכוונה דאית ליה מהלכה לממ"ס ואין צריך לקראי ואסמכתא בעלמא הן. [ובצ"ק (סוף ע"ה) משמע דשתי לישנות דהרש"י פליגי בהכי, וצ"ב. ואולי כן היה משמע לו מהתוס' שהביאו פירש"י, אבל באמת הוא פירש"י כת"י, וכדלקמן].
אך ברש"י כת"י הביא לישנא אחרינא דודאי יליף מקראי ולא מהלכה לממ"ס ולסימנא בעלמא נקט דגמירי הכי. ועי' תוס' שהקשו על לשון זו.

8. קרן אורה מסכת מנחות דף צב עמוד ב

גמרא קרבנו ולא הבכור כו'. ומסקינן דקרא אסמכתא בעלמא הוא, ומסברא ידעינן דבכור ומעשר ופסח אין טעונין סמיכה, דמשלמים ליכא למילף, והקשו התוס' ז"ל (ד"ה איכא) אמאי לא נילף בהקישא דביום צוותו כו', וי"ל דלא ילפינן בהקישא, כי היכי דלענין נסכים לא איתקשו לשאר קרבנות, ועוד נראה דמצות סמיכה הוא כדי להתוודות על הסמיכה אותו חטא מהקרבתו כדתני בתוספתא במכילתין (פ"י ה"ג), ובכור ומעשר ופסח אין בהן חטא, אלא דבשלמים ג"כ אין בהם חטא, וכמ"ש הרמב"ם ז"ל (ה' מעשה הקרבנות פ"ג הט"ו) דאין מתוודה עליה אלא אומר דברי שבת, וי"ל עוד דבכור ומעשר דקדושתן מאיליהן, דעשירי ג"כ מאיליה קדוש, ליכא בהן סמיכה, דלאו קרבנו הוא, ופסח אומר עליה הלל בעשייתו ג"כ אין צריך לסמוך כדי לומר עליה דברי שבת, והרמב"ם ז"ל בחיבורו (שם ה"ו) כתב דרשא דקרבנו שכתב מפי השמועה למדו קרבנו ולא בכורים, והוא דלא כמסקנת הש"ס, דלשון מפי השמועה האמור בדבריו בכמה מקומות הוא דרשא גמורה, ועי' בפירוש המשנה.

9. שפת אמת מסכת מנחות דף צב עמוד ב

שם בגמ' קרבנו ולא הבכור יש לפרש משום דבכור קדוש מרחם לא מיקרי קרבנו וכן מעשר כיון דקדוש מעצמו היוצא עשירי אך פסח קשה איד אימעט מקרבנו ואפשר דקרבנו משמע מה שרק הוא מקריב אבל פסח דכולן חייבין בו לא

חשיב קרבנו או אפשר דכולן מיתורא דקרבנו אתיין ויש לעיין באחד עשר של מעשר אי בעי סמיכה דלעיל בנסכים מצריכין קרא שלא יהא טפל חמור מן העיקר ואפשר כיון דגלי קרא בנסכים ה"ה בסמיכה [ע"י ברש"י עירובין (ג) ובתוס' בבכורות (ס"א) מבואר כן דבעי סמיכה]:

10. ספר איזהו מקומן

קרבנו ולא קרבן עובד כוכבים:

א פירש"י דסמיכה בבעלים בעינן, ויש לעיין אם כוונתו דאינו סומך לפי שלא נחשב העכו"ם בעלים על קרבנו, וכן משמע ברש"י לקמן ד"ה עובד כוכבים.

ולפי"ז הוא שלא כתוס' לעיל סא: (ד"ס נישאל) שדעתם דהעכו"ם יכול ליתן הבשר לאכול למי שירצה, וא"כ נחשב הוא לבעלים. [והדבר תלוי בביאורי האחרונים בדברי תוס' זה - ע"י בדברינו שם], ונראה דהתוס' לשיטתם שם (ד"ס מנינו) שמפרשים דקרא דהכא הוצרך שאין ישראל יכול לסמוך על קרבן העכו"ם, דאילו העכו"ם עצמו הופקע מקרא ד'בני ישראל'.

ב בנתיבות הקודש הניח בתמיה למאי איצטריך למעט קרבן עכו"ם, תיפוק ליה מבכור מעשר ופסח שפירש הרש"י כת"י לעיל דנתמעטו לפי שאינם באין לריצוי, וה"ג עכו"ם לאו בני הרצאה נינהו (זנחיס מה:). ונראה דיש לחלק בין הקרבנות הללו שמעצם מהותם אינן באין לריצוי, לבין קרבן עכו"ם שגוף הקרבן בא לריצוי אלא שהגברא לאו בר ריצוי הוא.

11. ספר איזהו מקומן

קרבנו לרבות כל בעלי קרבן לסמיכה - פירש"י שלמעלה דכל מי שיש לו חלק בקרבן סומך, ואולם ברש"י כת"י פירש שאין כולן חייבין לסמוך אלא אחד יכול לסמוך לכולם, וכן דעת המאירי בחגיגה דף ט"ז. [אמנם בצד הרש"י כת"י נדפסה הגה"ה, ולפי"ז אינו דקדוק, וכע"ז הוא לשון הרש"י כת"י בשטמ"ק החדש "שאם התנדבו ה' קרבן אחד כולם סומכים עליו ולא אחד ע"י כולם"].

12. ספר חידושי בתרא

תתנבג) צג. היורש סומך. יש דמביאים דחקר הגרי"ז ז"ל מה אם יש הרבה יורשים אי צריך כל אחד לסמוך, ואמר דהא דיוורש סומך אינו משום שהוא בעל הקרבן, אלא דהקרבן בעי סמיכה, ובסמיכת היורש ג"כ מקוים הדין סמיכה, דלגבי זה נקרא בעלים. אבל לא דהוא הבעלים האמיתי (והטעם דאינו בעל הקרבן משום דמקופיא מתכפר כדאיתא בריש זבתים), וא"כ לפי"ז י"ל דרק א' סומך, ווע"ע בר"ג ריש ערכין דכתב דהא דיוורש סומך היינו כשמת אביו קודם שסמך, ולכאורה י"ל כנ"ל, דאינו בעל על הקרבן הלכך אין צריך לסמוך דנתקיים בסמיכת אביו ואין צורך לסמיכתו לקיים החיוב דהקרבן בעי סמיכה, אבל אי הוי בעל ממש צריך ג"כ לסמוך עליו. ולכאורה י"ל דכוונת רגמ"ת דאף אם נימא דהיורש הבעלים מ"מ כיון דנתקיימה מצות סמיכה ע"י הבעל היחידי שהיה בעת הסמיכה, אין מצוה לקיימה שוב, דאין חיוב דכל בעל חדש יעשה סמיכה, אלא שיש חיוב שבעל יעשה ואם כבר נעשה מספיק. ולפירוש רש"י בכת"י, ע"י סימן הקודם, אבל בשותפים אין חיוב על כל הבעלים לעשות סמיכה, אלא מספיק באחד שיעשה בעד כולם, וכל שכן דמתני כשהיה הבעל היחידי בשעת סמיכתו. וע"י סימן הבא.

DAF YOMI ADVANCEMENT

כל קרבנות הציבור אינם טעונים סמיכה חוץ משנים, איזה הם?

פר הבא על כל המצוות	שעירי ע"ז	שעיר המשתלח	
סומכים	סומכים	אין סמיכתו סמיכה [1]	לר' שמעון
סומכים	אין סומכים	סומכים [2]	לר' יהודה

"וכפר את מקדש הקודש", על מה בא לכפר? [תוד"ה וכפר].

על מה מכפר?	
על טמא ששימש בק"ק בהיכל ובמזבח [3]	לרש"י בשבועות
על טמא שנכנס לק"ק או נגע במזבח [4]	לרש"י כת"י כאן
על כל ההזאות ללמד גם לשאר כהנים גדולים חוץ מאהרן	לתוס'

ישראל וכהנים, במה מתכפרים בעבירות דלהלן?

בטומאת מקדש וקדשיו	בשאר עבירות	
כהנים: בדם הפר ישראלים: בדם השעיר הפנימי	בידוי שעיר המשתלח	לר' יהודה
כהנים: בדם הפר ישראלים: בדם השעיר הפנימי	כהנים: בידוי הפר ישראלים: בידוי שעיר המשתלח	לר' שמעון

- [1] פי' דס"ל לר"ש שאין אהרן ובניו מתכפרים בשעיר המשתלח, וכיון שאין סמיכה אלא בבעלים, א"כ הסמיכה שאהרן ובניו סומכים על שעיר המשתלח לא נקראת סמיכה.
- [2] ס"ל לר' יהודה שאהרן ובניו כן מתכפרים בשעיר המשתלח על שאר עבירות, ושפיר חשיב סמיכה בבעלים.
- [3] ועל זה הקשו תוס', דלא מצינו שמכפר שעיר הנעשה בפנים על מי שמשמש בטומאה.
- [4] וגם על פירוש זה הקשו תוס' ג' קושיות, חדא דאם מיירי על כפרה של טומאת מקדש וקדשיו למה צריך קרא על כל אחד, הרי בכרת לא מצאנו על כולם אלא פסוק אחד, [ותירצו קושיא זו]. עוד הקשו, דלמה אמר ר' שמעון בשבועות על הפסוק הזה שממקומו הוא מוכרע ממה שהמשיך הפסוק לומר "ומפשעיהם לכל חטאתם" - חטאים דומיא דפשעים - שמיירי בטומאת מקדש וקדשיו ולא על דברים אחרים, הא לפירוש רש"י כאן כל הפסוק דוכפר וגו' מדבר בענין טומאת מקדש וקדשיו. ועוד הקשו, שביומא הביאו פסוק זה לענין הזאות.

מנחות דף צב:

האם שעירי ע"ז טעונים סמיכה, על ידי מי, ומנין?

מנין?	האם טעונים?	
"וסמך ידו על ראש השעיר" - לרבות שעירי ע"ז	טעונים וע"י זקנים [5]	לר' שמעון
"וסמכו על ראש הפר" - פר טעון סמיכה ולא שעירי ע"ז [6]	אינם טעונים כלל	לר' יהודה

- [5] כן היא מסקנת הגמ', ואף שבתחילה הביאה הגמ' ברייתא שדרשה אליבא דר' שמעון שפר טעון סמיכה בזקנים ואין שעירי ע"ז טעונים סמיכה בזקנים אלא באהרן, הסיקה הגמ' שברייתא משובשת היא - דהא אין סמיכה אלא בבעלים ואהרן לאו בעלים הוא. והדרשה היא, וסמך אהרן על ראש השעיר החי - החי טעון סמיכה באהרן - ואין שעירי ע"ז טעונים סמיכה באהרן אלא בזקנים.
- [6] כן כתוב להדיא בברייתא בטעמו של ר' יהודה, והקשתה הגמ' הא לעיל אמרינן הלכה למשה מסיני "שתי סמיכות בציבור", וא"כ תיפוק ליה שאין סמיכה בשעירי ע"ז משום שכבר יש סמיכה בפר הבא על כל המצוות ובשעיר המשתלח. ותירצה הגמ', "גירסא בעלמא". ויש ב' לשונות ברש"י כת"י, הלשון הראשון מבארת דאיה"נ עיקר לימודו של ר' יהודה מההלכה הנ"ל - וקראי אסמכתא בעלמא. והלשון האחר מבארת, שלר' יהודה לית ליה להלכה הנ"ל, ומה שאמר ב' סמיכות בציבור - הוא לסימן בעלמא, ועיקר הלימוד הוא מהפסוק.